

УДК 330.34:639.2:005.332.4

DOI: 10.25140/2411-5215-2019-1(17)-107-113

Галина Рябуха

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ПТАХІВНИЦТВА ЯК ПЕРСПЕКТИВНОЇ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА

Галина Рябуха

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ПТИЦЕВОДСТВА КАК ПЕРСПЕКТИВНОЙ ОТРАСЛИ ЖИВОТНОВОДСТВА

Galyna Ryabukha

STATE REGULATION AND FORECASTING OF PULTRY BREEDING AS A PROSPECTIVE LIVESTOCK INDUSTRY

У статті висвітлено сучасний стан, структуру, особливості та перспективи розвитку птахівництва як пріоритетної галузі тваринництва. Досліджено обсяги виробництва яєць та кількості поголів'я птиці, чинники виявлених тенденцій та розвитку. Проаналізовано показники діяльності найбільших виробників яєць в Україні. Особлива увага була звернена на ланки вертикальної інтеграції підприємств. Доведено важливість застосування інструментів державного регулювання, зокрема кредитування. У результаті прогнозування виявлено позитивну тенденцію до зростання обсягів виробництва яєць з урахуванням впливу кредитних ресурсів та кількості поголів'я птиці.

Ключові слова: державне регулювання; тваринництво; птахівництво; кредитні інструменти; прогнозування.

Рис.: 9. Табл.: 1. Бібл.: 6.

В статье освещено современное состояние, структура, особенности и перспективы развития птицеводства как приоритетной отрасли животноводства. Исследованы объемы производства яиц и поголовья птицы, факторы выявленных тенденций и развития. Проанализированы показатели деятельности крупнейших производителей яиц в Украине. Особое внимание было обращено на звенья вертикальной интеграции предприятий. Доказана важность применения инструментов государственного регулирования, в частности кредитования. В результате прогнозирования выявлена положительная тенденция к росту объемов производства яиц с учетом влияния кредитных ресурсов и поголовья птицы.

Ключевые слова: государственное регулирование; животноводство; птицеводство; кредитные инструменты; прогнозирование.

Рис.: 9. Табл.: 1. Библ.: 6.

The article describes the current state, structure, features and prospects of development of poultry as a prospective livestock industry. The amount of egg production and number of poultry, the factors of the revealed trends and development are investigated. The indicators of the largest egg producers in Ukraine are analyzed. Particular attention was paid to the links of vertical integration of enterprises. The importance of using state regulation tools, in particular lending, has been proved. As a result of forecasting, a positive trend was observed in the growth of egg production, taking into account the impact of credit resources and the number of poultry.

Keywords: state regulation; animal husbandry; poultry breeding; credit instruments; prognostication.

Fig.: 9. Table: 1. References: 6.

JEL Classification: A13, B21, D23, D20

Постановка проблеми. Державне регулювання та прогнозування розвитку птахівництва має важливе стратегічне значення. Саме ця галузь забезпечує населення цінними продуктами харчування, підсилює продовольчу безпеку держави та є ваговою в структурі експортного потенціалу галузі. Саме тому дослідження та аналіз сучасного стану вітчизняного птахівництва необхідне та пріоритетне.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний стан та перспективи розвитку галузі птахівництва досліджували такі відомі вчені: Б. А. Мельник, Ф. О. Ярошенко, І. Ф. Ясіновська та ін. Науковці зробили вагомий внесок у висвітленні кола питань стосовно факторів, що впливають на розвиток галузі, особливостей державного регулювання та інструментів посилення потенціалу птахівництва та вимагають подальшого вивчення.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Дослідження вчених присвячені сучасному стану та тенденціям птахівництва. Проте недостатньо уваги приділено можливостям розвитку галузі за рахунок використання кредитних інструментів державного регулювання.

Мета статті. Метою статті є дослідження сучасного стану птахівництва та розробка прогнозу виробництва яєць до 2025 р.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Виклад основного матеріалу. В історичних джерелах немає точно визначеної дати, коли диких птахів, які за більшістю ознак схожі на сучасних курей, почали тримати в домашніх господарствах. Учені зробили припущення, що в період неоліту (X – поч. III тис. до н.е.), коли з початком оброблення землі, люди робили спроби одомашнення тварин та птахів, курей у тому числі. У південно-східній Азії мешкають кури сімейства фазанів, які, ймовірно, є найближчими прашурами сучасних курей. Саме з цього часу можна зробити відлік існування птахівництва [5]. Існує декілька причин динамічного поширення цієї галузі, серед них можна виділити: невибагливість курей до умов утримання та раціону годування, високі показники життєздатності, а головне – отримання цінних продуктів харчування: яєць та м'яса. Галузь спеціалізується на вирощуванні та утриманні курей, качок, гусей, індиків та інших видів птиці. Треба зазначити, що переважним є поголів'я курей та півнів, а питома вага всіх інших видів птиці менш вагома (рис. 1, рис. 2).

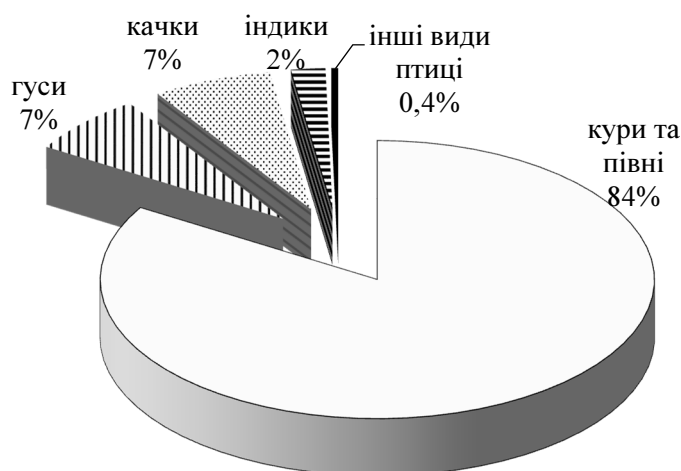

Рис. 1. Структура кількості поголів'я птиці за видами у 2001 р.

Джерело: [1].

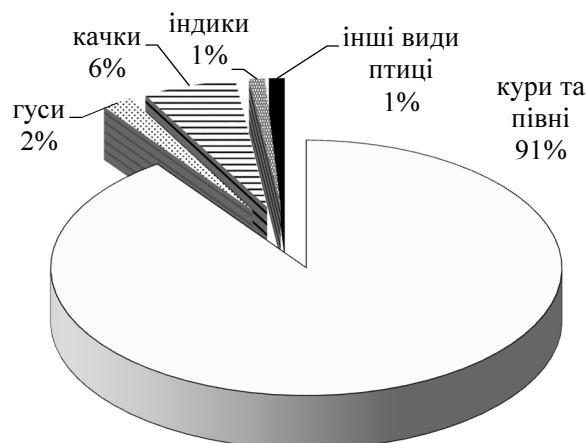

Рис. 2. Структура кількості поголів'я птиці за видами у 2018 р.

Джерело: [1].

На основі аналізу статистичних даних можна зробити висновок, що найбільшу питому вагу складають кури та півні 84 % у 2001 р. та 91 % у 2018 р. Таку тенденцію можна пояснити незмінним попитом на яйця та куряче м'ясо як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Питома вага інших видів птиці суттєво не змінилася, крім гусей,

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

питома вага яких зменшилася із 7 % у 2001 р. до 2 % у 2018 р. Можна зробити припущення, що господарства з вирощування цього виду птиці переорієнтувалися на курей, вирощування яких характеризується вищим рівнем рентабельності. Оскільки для отримання готової продукції при вирощуванні курей витрати для годування та забезпечення життєдіяльності мінімальні. Суб'єкти господарювання галузі птахівництва спеціалізуються на одному виробничому напрямі, що забезпечує ефективність використання виробничих потужностей та фінансових ресурсів [2].

Результати аналізу статистичних джерел свідчать, що виробництво яєць протягом 1990–2017 рр. демонструє загальну тенденцію до збільшення (рис. 3). Так, протягом 1990–1997 рр. обсяги виробництва скоротилися майже у 2 рази, від 16,3 млрд шт. у 1990 р. до 8,2 млрд шт. у 1997 р. Проте наступні сімнадцять років з 1998 р. по 2014 р. характеризуються значним зростанням обсягів виробництва з 8,3 млрд шт. у 1998 р. до 19,6 млрд шт. у 2014 р. Саме на цей період припадає створення найбільших птахофабрик, а також вдосконалення виробничих процесів та розвиток експорту. Спад обсягів виробництва протягом останніх років із 2014–2017 рр. пов'язаний із нестабільною політичною та економічною ситуацією в Україні.

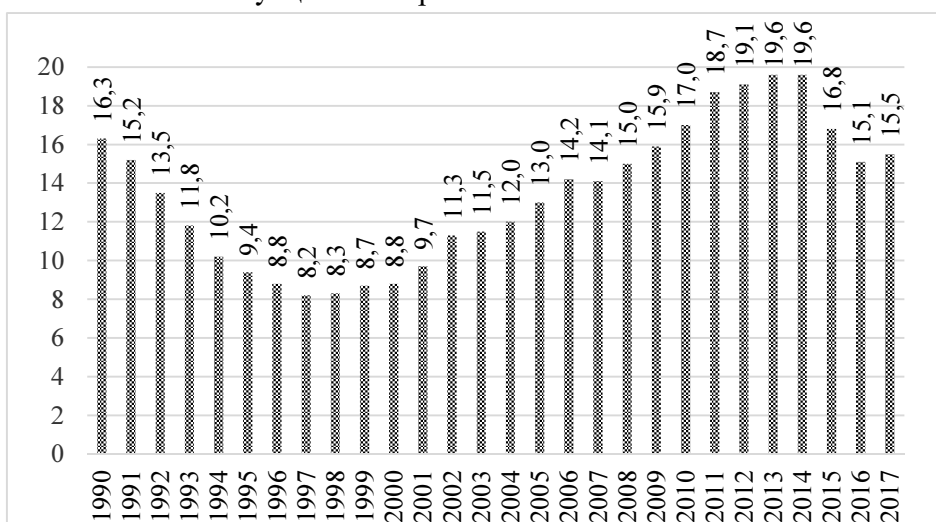

Рис. 3. Виробництво яєць у 1990–2017 рр. в Україні, млрд шт.

Джерело: [1].

Очевидною є залежність обсягів виробництва яєць від кількості поголів'я птиці. Саме тому тенденції, описані вище, транслуються на зміни в кількості поголів'я (рис. 4).

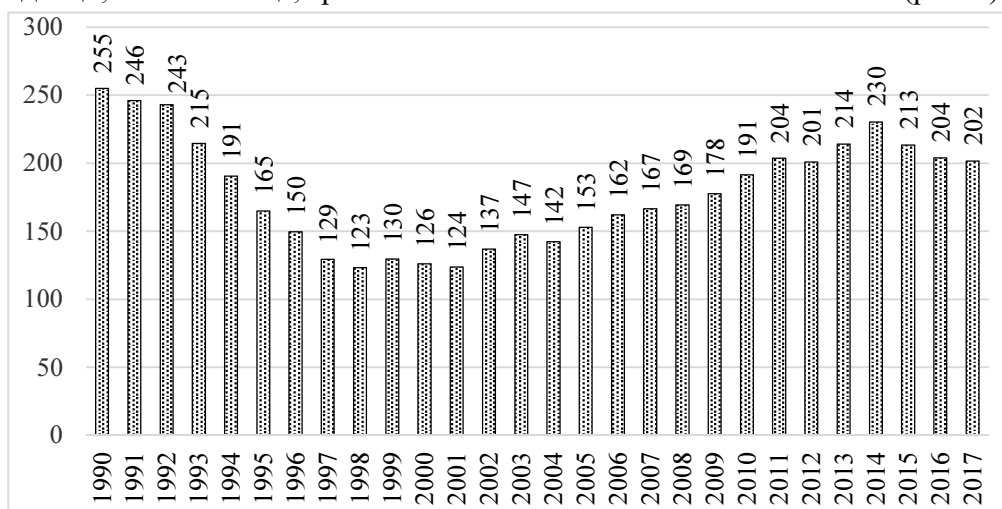

Рис. 4. Кількість птиці у 1990–2017 рр. в Україні, млн гол.

Джерело: [1].

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Збільшення поголів'я птиці пов'язане із високою економічною ефективністю діяльності птахопідприємств та швидкістю окупності витрат. Так, для вирощування курей-несучок до початку яйцекладки потрібно 5 місяців, а для отримання м'яса бройлерів 42 дні. Саме динамічність виробництва та прибутковість призвели до збільшення поголів'я на 86,8 % протягом 1998–2014 рр., з мінімальної кількості 123,3 млн гол. у 1998 р. до максимальної 230,3 млн гол. у 2014 р. Сучасні птахофабрики, які є вертикально інтегрованими із системами контролю якості продукції – локомотиви розвитку галузі. Серед лідерів із виробництва яєць в Україні можна відзначити «Авангард» та «Овостар Юніон», характеристики виробничої діяльності яких представлені в (таблиця).

Таблиця

Характеристики найбільших підприємств із виробництва яєць в Україні

Назва господарства	Види діяльності	Поголів'я птиці на 31.12.2018 р., млн гол.	Виробництво яєць, млрд шт.
«Авангард»	Птахівництво: батьківське поголів'я, інкубація, добові курчата, ремонтний молодняк, підрощені курчата на забій; виробництво курячих яєць; виробництво сухих яєчних продуктів; виробництво комбікорму; реалізація м'яса птиці та субпродуктів; виробництво біогазу; реалізація продукції рослинництва, органічних добрив	Загальне поголів'я птиці: 13,4 млн гол. Поголів'я несучок: 10,5 млн гол.	2,6
«Овостар Юніон»	Птахівництво: (батьківське поголів'я, інкубація, ремонтний молодняк); виробництво: курячих яєць, сухих та рідких яєчних продуктів, комбікормів, шроту, паливних брикетів	Загальне поголів'я птиці: 7,61 млн гол. Поголів'я несучок: 6,38 млн гол.	1,6

Джерело: побудовано на основі [3; 4].

Процес виробництва продукції птахофабрик складається з етапів, які забезпечують досягнення високої економічної ефективності та максимальної прибутковості.

Першим етапом у циклі виробництва є вирощування зернових (кукурудза, пшениця, соняшник, соя). Другий етап – переробка зернових та виробництво комбікормів для годівлі птиці. Самозабезпечення зерновими є запорукою дотримання високих стандартів якості, а також контролю собівартості продукції. Третій етап – вирощування батьківського поголів'я, отримання інкубаційних яєць – четвертий етап. П'ятий етап – вирощування птиці, далі переробка та реалізація готової продукції. Слід відзначити, що компанії також продовжують знаходити додаткові способи використання відходів виробництва і виготовляють біогаз із курячого посліду. Схема виробничого циклу вертикально інтегрованих птахофабрик представлена на (рис. 5).

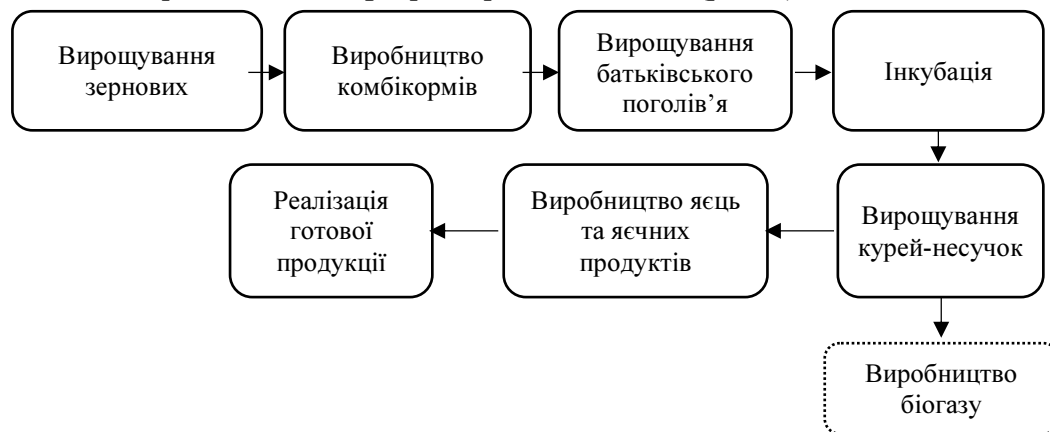

Рис. 5. Виробничий цикл вертикально інтегрованих птахофабрик

Джерело: розроблено автором

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Аналіз статистичних джерел свідчить про те, що птахівництво динамічно розвивається, саме тому прогнозування обсягів виробництва яєць має важливе наукове значення. Державне регулювання галузі з використанням кредитних інструментів впливає не тільки на операційну діяльність суб'єктів господарювання, а й на їхній стратегічний розвиток. Треба зазначити, що спостерігається збільшення питомої ваги кредитів для аграрного сектору із 5,4 % у 2010 р. до 8 % у 2018 р. [1]. Попит на кредитні ресурси зростає одночасно зі збільшенням обсягів виробництва, поголів'ям тварин та експортом. Для прогнозування використаємо щоквартальні обсяги кредитування сільськогосподарських підприємств, поголів'я птиці та випуск продукції в період 2010–2017 рр. (рис. 6, рис. 7, рис. 8).

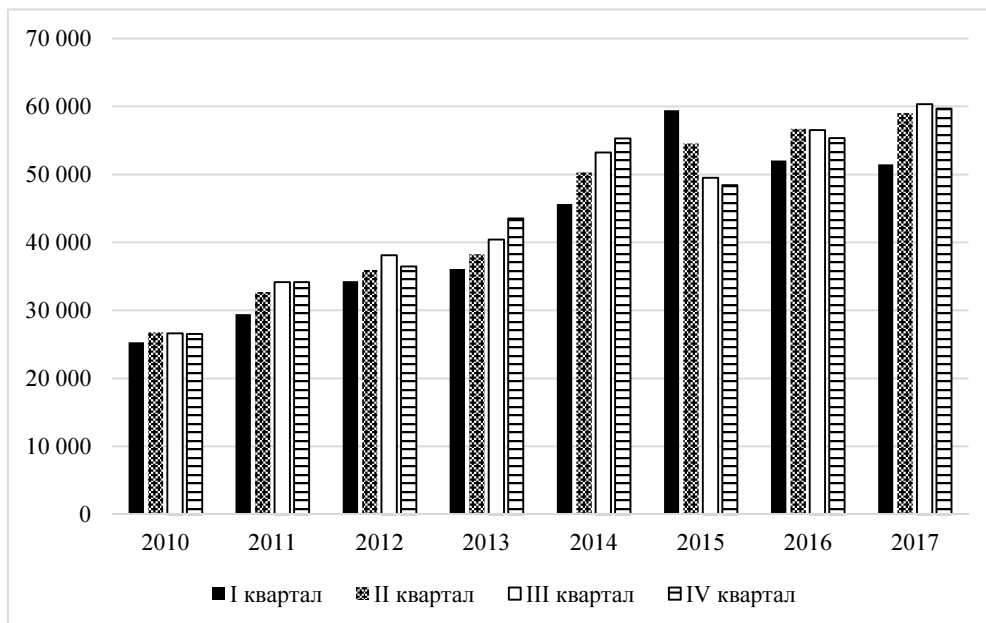

Рис. 6. Обсяги кредитування сільськогосподарських підприємств, млн грн
Джерело: [1].

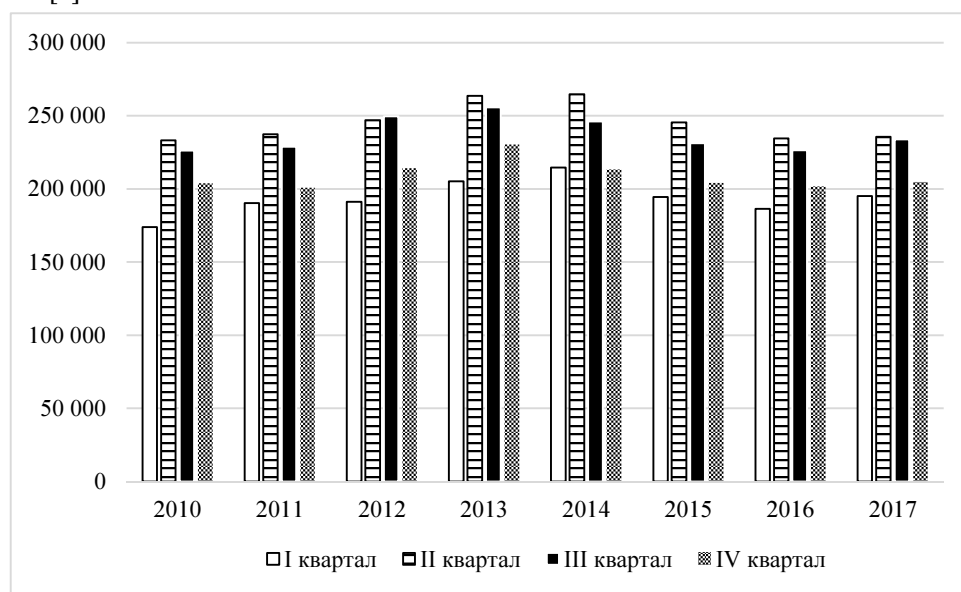

Рис. 7. Поголів'я птиці, млн гол.

Джерело: [1].

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

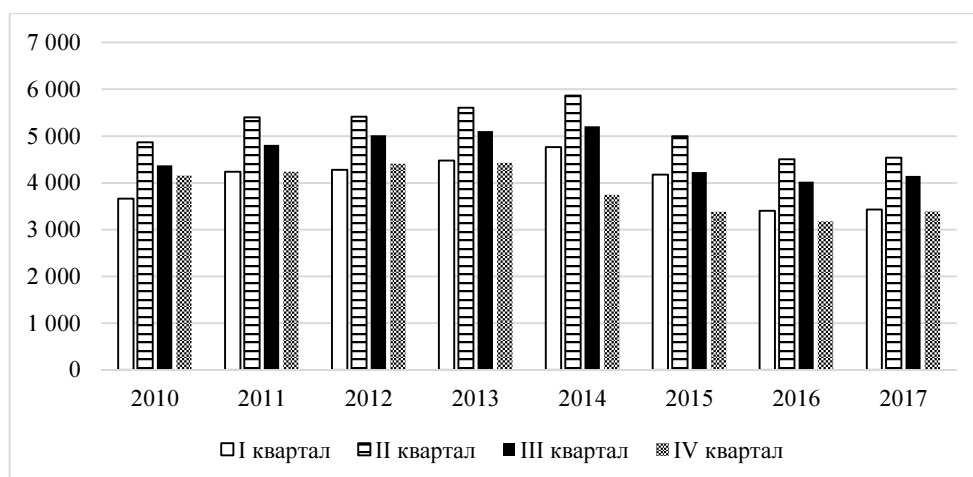

Рис. 8. Обсяги виробництва яєць, млрд шт.

Джерело: [1].

З метою оцінки впливу на виробництво яєць наданих кредитних ресурсів та поголів'я птиці була розроблена регресійна багатофакторна модель. Екзогенними чинниками виступають обсяги наданих кредитних ресурсів та поголів'я птиці. Аналізований період: щоквартальні дані з 2010 р. по 2017 р. (кількість спостережень: 32). Для згладжування сезонних коливань використаємо метод Census X12.

Було оцінено таку залежність:

$$\text{LOG}(\text{OUTPUT\_EGGS\_SA}) = \alpha + \beta_1 * \text{LOG}(\text{LOANS\_AGR}(-1)) + \beta_2 * \text{LOG}(\text{NUM\_POULTRY\_SA}(-1)),$$

де OUTPUT_EGGS – обсяг виробництва яєць,

LOANS – надані кредити,

NUM_POULTRY – поголів'я птиці.

На основі побудованої моделі отримали показники:

$$\text{LOG}(\text{OUTPUT\_EGGS\_SA}) = -8,98 - 0,26 * \text{LOG}(\text{LOANS\_AGR}(-1)) + 1,64 * \text{LOG}(\text{NUM\_POULTRY\_SA}(-1))$$

$$R^2 = 0,83.$$

Пояснювальна властивість регресії вагома $R^2 = 0,83$.

Результати побудованої моделі свідчать про те, що найбільш вагомий вплив на виробництво яєць має поголів'я птиці (+1,64 %), зростання на 1 % підвищення обсягів. Вплив обсягів наданих кредитів виявився менш вагомим (-0,26). Можна зробити припущення, що причиною є спрямування коштів виключно на модернізацію технічної бази вирощування птиці. Крім того, як свідчить практика багатьох підприємств, більшість кредитів спрямовується на підтримку оборотних коштів. За допомогою аналізу вищенаведеної моделі побудуємо прогноз обсягів виробництва яєць до 2025 р.

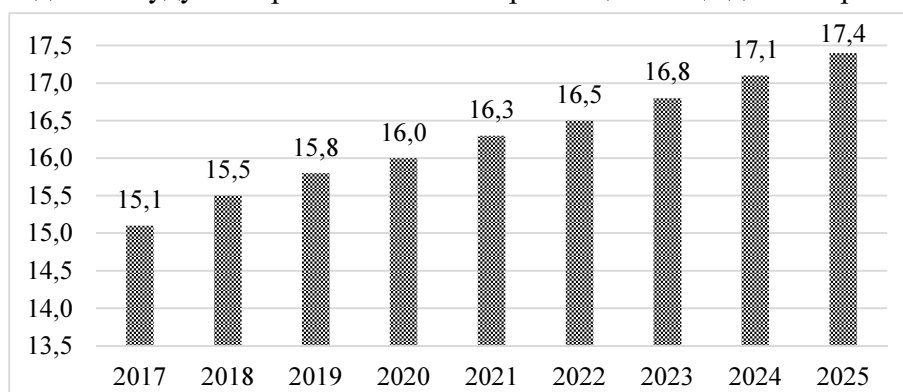

Рис. 9. Прогноз виробництва яєць до 2025 р.

Джерело: розроблено автором.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Дані прогнозу підтверджують загальну тенденцію по збільшенню обсягів виробництва яєць, а саме: до 2020 р. обсяг виробництва збільшиться до 16 млрд шт., а до 2025 р. – до 17,4 млн шт. Таким чином, можна зробити висновок, що розроблена модель та прогноз підтверджують розвиток галузі.

Висновки і пропозиції. Отже, у статті проаналізовано сучасний стан, фактори та перспективи розвитку вітчизняного птахівництва. Вивчені зміни поголів'я тварин та обсягів виробництва дають підстави стверджувати, що загальна тенденція характеризується збільшенням показників, що підтверджує розроблений прогноз. Серед причин збільшення обсягів можна визначити: підвищення економічної ефективності діяльності підприємств галузі птахівництва за рахунок модернізації виробництва, створення нових ланок вертикально інтегрованих структур та впровадження систем контролю якості продукції. Результати дослідження довели, що сучасний стан та потенціал галузі птахівництва має перспективи для розвитку.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Офіційний сайт «Аграрний сектор України». URL: <http://agroua.net/economics/documents/category-113/doc-159>.
3. Офіційний сайт «AVANGARDCO IPL». URL: <https://avangardco.ua>.
4. Офіційний сайт ГК «Ovostar Union». URL: <https://ovostar.ua>.
5. Офіційний сайт «Пан Курчак». URL: http://pankurchak.ua/news/pohodjennya_evolyutsya_kurey.
6. Тваринництво України 2018: статистичний збірник / відп. за вип. О. Прокопенко. Київ: Держстат України, 2019. 166 с.

References

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Ofitsiyniy sait «Ahrarniy sektor Ukrainy» [Official site «Agrarian sector of Ukraine»]. Retrieved from <http://agroua.net/economics/documents/category-113/doc-159>.
3. Ofitsiyniy sait «AVANGARDCO IPL» [Official site «AVANGARDCO IPL»]. Retrieved from <https://avangardco.ua>.
4. Ofitsiyniy sait ГК «Ovostar Union» [Official site GC «Ovostar Union»]. Retrieved from <https://ovostar.ua>.
5. Ofitsiyniy sait «Pan Kurchak» [Official site «Pan Kurchak»]. Retrieved from http://pankurchak.ua/news/pohodjennya_evolyutsya_kurey.
6. Prokopenko, O. (Ed.). (2019). Tvarynyystvo Ukrainy 2018: statystychnyy zbirnyk [Animal production of Ukraine 2018]. Kyiv: Derzhstat Ukrainy [in Ukrainian].

Рябуха Галина Ігорівна – аспірант, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Рябуха Галина Игоревна – аспірант, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Ryabukha Galyna – PhD student, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: g.ryabukha@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2146-7489>